

Kõrgem Kunstikool Pallas

Fotograafia osakond

Installatsioon “Ühe matuse anatoomia”

Lõputöö

Autor: Birgit Kaleva

Juhendajad: Kaisa Eiche

Kertu Rannula

Tartu 2024

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. MATUSEFOTOGRAAFIA FOTOGRAAFI KOGEMUSENA	4
1.1 Matusefotograafid Eestis	5
1.2 Fototeenusest küsitlustulemuste põhjal	6
1.2.1 Teenuse ostja	6
1.2.3 Fotograafi emotsioonid	7
1.2.4 Matusefoto täna	9
1.3 Ise matustel	11
2. INSPIRATSIOON	13
2.1 Kusôzu	13
2.2 Ana Mendieta	14
2.3 Mulla all	15
2.4 Andres Serrano “The Morgue”	16
2.5 Ma suren	17
3. PRAKTILINE TÖÖ	19
3.1 Fotoseeria jäädvustamine ja stilistika	19
3.2 Tehnika	20
3.3 Installatsioon	21
KOKKUVÕTE	22
SUMMARY	24
KASUTATUD KIRJANDUS	26
LISAD	28
Lisa 1. Küsitlus matusefotograafidele (saadetud 15.04.2024)	28
Lisa 2. Valik fotodest vanavanaisa matustest, jäädvustatud professionaalse fotograafi poolt (2008)	30
Lisa 3. Fotod vanaisa matustest, jäädvustatud sugulase poolt (2018)	31
Lisa 4. Kuvatõmmised jäädvustatud videost	32
Lisa 5. Installatsiooni valitud fotod	34

SISSEJUHATUS

Minu lõputöö fookuses on mu enda matus kui loominguline läbimäng. Teostuses leidsin inspiratsiooni surnute fotografeerimise kultuurist Eestis ja lahkunute kujutamisest kunstis minu valitud autorite näitel.

Kirjaliku töö esimene osa on kokkuvõtte küsitlusest, mis oli suunatud fotograafidele, kes pakuvad Eestis matuste pildistamise teenust. Saadud vastused annavad lühida sissevaate eesti fotograafidest matusefoto valdkonnas ning milliste aspektidega tuleb nende töö juures arvestada. Lisaks kirjeldan enda kogemusi matustel. Teises peatükis tutvustan sisulisi ja visuaalseid inspiratsiooniallikaid kunstist, telest ja enda elust. Kolmandas peatükis kirjutan praktilise töö loomisprotsessist: teose tehnilised aspektid, pildistatava stiliseerimisest ja installatsiooni eesmärgist ruumis.

Praktilise tööna valmib installatiivne teos, mis koondab eri meediumites minu enda lavastuslikku matust. Põhirõhk on matusefotograafia kui žanri iseärasuste rakendamisel enda matuseid kujutavas fotoseerias.

Lõputöö teema ajendiks on päriseluline kogemus kui teismelisena teenisin taskuraha kohalikus surnuaias haudu hooldades. Mõned aastad hiljem lisandusid töötsad vanemate peetavas pubis, kus aitasin vahetevahel tellitud peielaudu korraldada. Alati oli huvitav jälgida, mida omaksed menüüsse valinud olid, kuid lauale tellitust domineerima jäi ikka seesama klassikaline pirukas-puljong-seapraad-kringel rotatsioon. Kringel, mis alati lauale pandi, kandis tellimislehe hinnakirjas nime “Pidupäeva kringel”.

Tahan tänada oma juhendajaid Kertu Rannulat ja Kaisa Eichert, kes olid alati olemas, et suunata ja rahustada toetava nõuga. Olen tänulik veel küsitlusele vastanud matusefotograafidele, Märta-Kaarel Petserile kirstu viimistlemise eest, Marleen Einole pildistamispäeval assisteerimise ja tegevuse jäädvustamise eest, Pallase Galeriile abivalmiduse eest. Mainimata ei saa jätta minu vanemaid, perekonda, kes panustasid oma aega ja energiat, et mu kirstu pidevalt ringi transportida ja toetada mind lõputöö elluviimisel. Surmani tänulik!

1. MATUSEFOTOGRAAFIA FOTOGRAAFI KOGEMUSENA

Matusetalitluse jäädvustamist peetakse Eestis ajalooliselt traditsiooniliseks, kuid teenusepakkujate väitel pole tegu enam populaarse või laialdaselt reklaamitava fototeenusega. Varasemalt olid fotod matustest loomulik osa perekonnaalbumites, kuid praegusel ühismeedia ajastul tundub, et antud fotosid ei väärtustata enam nii nagu kunagi kombeks. Eesti matuste pildilist pärandit näeb veebilehel Ajapaik, kus leidub sadu või lausa tuhandeid ajaloolisi matusefotosid. Ajapaiga pildiarhiivis jäävad ühed esimestest jäädvustustest aastasse 1905, mil on pildimaterjali Tallinna 16. oktoobri veretöö ohvrite matustest. Suurem osa pildipanga matusefotodest on ülesvõtted kultuuritegelaste või poliitikute ärasaatmistest ja matuserongkäikudest. (MUIS, 2024) Palju on dateerimata ja teadmata autori või päritoluga fotosid, kus on pildistatud lahkunu perekonda ja lähedasi kirstu ääres kodutalus seismas.

Kaasajal on oluline koostöö matusebüroode ja fotograafide vahel, et pakkuda omastele võimalikult vähe traumeerivat kogemust. Lahkunu seatakse enne pildistamist valmis – riietatakse, tehakse grimm, asetatakse kirstus positsiooni, mis tundub vaadates rahulik ja kena. Nii matusekorraldaja kui fotograafi ülesanne on presenteerida seda päeva võimalikult helgel moel. Kui varasemalt on surnuid fotografeeritud pigem lavastuslikus võtmes, et lahkunu näiks justkui veel elavat, siis 19. sajandi lõpu poole võttis surnute pildistamine dokumenteeriva suuna. Tänapäevase matusefotograafia põhieesmärk pole aastatega muutunud – soovitakse pehmendada surma reaalsust läbi motiivide, mida on ilus vaadata ja mille kaudu on kadunukest helge mäletada. (Enns, 2020: 27)

Järgnevalt kirjeldan matusefotograafia hetkeolukorda Eestis teenusepakkuja perspektiivist ning jagan isiklikku kogemust matustel käimisest. Koostasin matusefotograafidele suunatud küsitluse, milles uurisin nende töö iseärasusi ning kokkupuuteid matustega. (Lisa 1)

1.1 Matusefotograafid Eestis

Lõputöö raames võtsin eesmärgiks uurida muu hulgas ka praegust matusefotograafide tööd. Minu huvi matuste pildistamise tagamaade vastu sündis reaktsioonist elu esimesel matusel käies ja seal fotograafi nähes, sest 11-aastasena üllatusin ja leidsin, et matuseid ei tundu sünnis pildistada. Nüüd lõputööd tehes ja sõprusringkonnas sel teemal vesteldes on valdav tõekspidamine, et meievanused võõrastavad mõtet matustel pildistamisest.

Seades oma lõputöös fookusesse matuste stiliseeritud esteetilise poole ja selle fenomeni performatiivse jäädvustamise ning jättes kõrvale matusetalituse oma tavade ja rituaalidega, otsustasin eeltöö käigus informatsiooni hankimiseks pöörduda hetkel teenust pakkuvate matusefotograafide poole. Otsingumootor andis märksõna „matusefotograafid“ teiseks kõige populaarsemaks vasteks veebilehe Memora, kuhu on koondatud matuste planeerimiseks vajalikud teenused ja ettevõtted, kes neid osutavad. Võttes ette nimekirja „Matuse fotograafid“, sain hulga fotograafide kontakte, kelle poole pöörduda. Koostasin üheteistkümne punktiga küsimustiku Google Forms keskkonnas ([Lisa 1](#)). Küsimused olid koostatud eesmärgiga, et mõnele neist oskaksid ka matusebürood vastata, sest nende poole pöörduakse matusekorralduse asjus, kes oskavad edasi matusefotograafidele suunata. Küsimustik sai saadetud ühele soovitatud matusebüroole, kes kahjuks vastas, et nemad matusefoto teenust ei paku ega saa mind aidata. Sellega jätsin kõrvale plaani büroode poole pöörduda ning keskendusin vaid fotograafidele.

Memora koduleht ei osutunud eriti edukaks infoallikaks, mille kaudu matusefotograafideni jõuda. Mu palvele tuli viielt fotograafilt vastus, et nad ei teadnud isegi Memora olemasolust ega mõistnud, miks nende nimi seal üleval on, sest ei tegele ise matuste pildistamisega. Kokku sai küsimustik edastatud kahekümne kahele matusefotograafile, kellest ühe e-mail osutus kehtetuks. Üks neist fotograafidest edastas küsitluse ise kolleegile edasi. 18. aprilli seisuga oli küsimustikule vastanud kuus fotograafi.

1.2 Fototeenusest küsitlustulemuste põhjal

Küsimustiku koostamise kõige keerulisem osa oli küsimuste sõnastamine, et minu soov vastajale arusaadav oleks. Peamiselt soovisin teada saada, kas matusefoto on hääbuv traditsioon Eestis ja millega peaks fotograaf arvestama matuste pildistamisel. Tahtsin saada aimdust ka sellest, milline on eeltöö ühe matuse jäädvustamiseks, et saadavad vastused aitaksid mind enda praktiliseks tööks valmistumisel. Püüdsin määratleda kliendi vajadusi ja teenuse tüüpilisi karakteristikuid.

Kui esimesed vastused laekuma hakkasid, leidsin, et oleksin võinud uurida fotograafide tööstaaži matusefoto valdkonnas. Arvaksin ise, et aastate ja kogemusega võib fotograafi reaktsioon matuste suhtes neid desensibiliseerida, sest üks vastaja ütles, et matuste pildistamine on tema jaoks samasugune töö nagu iga teinegi sündmuse jäädvustamine. Paar vastajat olid oma tööstaaži ise mõnes vastuses välja toonud.

1.2.1 Teenuse ostja

Küsitluse vastuste põhjal selgus, et matustele professionaalse fotograafi tellijaks on pigem vanem põlvkond, kes veel matuste pildistamise traditsiooni meeles peab. Üks vastaja täpsustab, et keskmine klient on 35-aastane või vanem naisterahvas. Kõigil vastajatel on olnud kogemusi ka nooremate klientidega. On jäädvustatud igas vanuses lahkunu matuseid, väikelapse omast kuni 98-aastase meesterahva ärasaatmiseni.

Tellijat iseloomustab vähene (telefoni)kaamera kasutamise oskus või kogemus, mistõttu pöörduakse professionaalse fotograafi poole. Tuuakse välja, et teenuse tellijaks on olnud ka inimene, kes ise matustele kohale pole saanud minna, aga talitusest mälestusi soovib.

Fotograafid ütlevad üheselt, et kliendid pöörduvad ise nende poole sooviga matuste jäädvustamiseks, paar vastajat toob välja, et on tellimustöid saanud ka matusebüroo vahendusel. Korra juba töösjus seotud, siis teab matusebüroo järgmistele teenuse soovijatele juba fotograafi soovitada. Uusi teenuseostjaid on fotograafidele toonud ka varasemad kliendid.

1.2.2 Matused kaadrites

Küsites kohustuslike kadreeringute või žanrile omaste kompositsioonide ja plaanide kohta, tuuakse välja hetked, mille jäädvustamine on matusefotole ajalooliselt omane: üldpilt leinajatest, lähedastele kaastunde avaldamine, kirstu kalmistule kandmine või tuhastamise puhul kirstu langetamine, mulla puistamine, haua kinniajamine, pärgade ja lilledega katmine. Järgnevad grupifotod erinevates variatsioonides, kusjuures lisaks lähedastele on pildi soovijateks olnud ka kadunukese töö- või koolikaaslased. Grupifotod tehakse kas kirstu või matusekääpa kõrval. Mõni fotograaf on kutsunud jäädvustama peiesid, mille juurde kuuluvad üldpildid ja sõnavõttud. Pildikomplekti täiustavad fotod detailidest – lilled, pärjad, küünlad, linikud, raamitud foto lahkunust.

Vastajad rõhutavad palju delikaatsuse vajalikkust, helguse ja siiruse jäädvustamise olulisust, külaliste ja lahkunu austamisest lähtumist oma töös – üks fotograaf alustab lahkunust sargas, peab seda omamoodi austusavalduseks tema poolt. Mitu fotograafi toob välja, et pisarate ja kallistamiste pildistamine on lubatud, aga väga suured emotsioonid jäävad jäädvustamata ning inimestele kaameraga näkku ei ronita.

Lahkunu jäädvustamisel tuleb pildistada sellise nurga alt, kust pole näha näiteks kehale tekitatud traumasid, põletus- või vigastusjälge. Siinkohal on oluline grimeerija töö, et võimalusel need “vead” peita. Mõni klient on palunud, et lahkunu nägu suures plaanis ei pildistataks, näiteks traumast põhjustatud surma korral.

1.2.3 Fotograafi emotsioonid

Lõputöö praktilise osa mitmekülgse ettevalmistuse eesmärgil küsisin fotograafidelt matustel pildistamise emotsionaalse mõjutatavuse kohta. Olgugi et minu läbimängitav matus ei nõua samasugust mentaalset meeletatust, tekkis minus uudishimu, kuidas üks fotograaf end nõ “koos hoiab”. Fotograaf on justkui kõrvaltvaataja positsioonis, kes peab samaaegselt teistega midagi väga intiimset jagama. Soovisin teada saada, millised on tunded, millega teise matustele minnakse ning kuidas nende emotsioonidega toime tulla. Üks pikema tööstaažiga fotograaf vastas järgmiselt:

...kuna teen seda juba üle 25 aasta ja see on üsna "käpas", on võõras matus minu jaoks ka minu oma igavikuliste mõtete mõtlemise ajaks. Igapäevanutust eraldumise aeg.

Vastanud fotograafid näivad üheselt empaatiavõimelised ja emotsionaalselt intelligentsed inimesed, kelle jaoks on oluline lahkunu ja tema lähedaste suhtes lugupidav käitumine. Mõni rõhutab, et ta on matustel siiski tööd tegemas. Vastajate hulgas on rohkem passiivseid matuste jäädvustajaid, paar tükki tegelevad antud žanri/teenusega aktiivsemalt. Mõni oskas matusefotot iseloomustada järgmise lausega:

See on tavaline fototeenus, kuigi oma kiiksuga.

Matusteks valmistumise juurde kuulub ka kohane riietus, milleks on must ülikond või kleit. Soovitatakse taskurätik igaks juhuks ligi hoida. On oluline sulanduda inimeste sekka.

Kõik matused ei mõju ühtemoodi – noore inimese lahkumist on raskem kõrvalt vaadata, vanade puhul on emotsioonid neutraalsemad, sest pikk elu juba seljataga. Üks vastaja nendib, et matustel on talle ebameeldiv mõju, sündmus kurnab teda sügavalt. Ta põhjendab seda oma emotsionaalse ja empaatilise natuuriga ning seetõttu on peale matuseid olnud vaja aega taastumiseks. Samal põhjusel pole ta eriti aktiivne matusefoto teenuse pakkuja ning kirjutas, et:

Nutma ma ise pole hakanud, aga just see teiste vaatamine/pildistamine on väga kurnav ja keeruline.

Kui kujutan ette ennast matustel fotografeerimas, tekitab see mõte minus ärevust võõraste inimeste ees käitumisetiketi võimaliku rikkumise tõttu. Küsin fotograafidelt, kas matustel pildistamine tekitab neis ka ebamugavust. Suurem osa neist ütleb, et pole ebamugavustunnet kogunud. Kaks vastajat tunnistavad, et teatav ebamugavus saadab neid matustel küll, üheks põhjuseks ülemõtlemine ja hirm eksimise või valesti käitumise ees.

Kui lahkunu on laps, on seda raskem jäädvustada. Ebamugav tunne tekib ka hiljem matusepiltide töötlemisel. Üks fotograaf tunneb end järgmiselt:

Keeruline ja veidi veider on olla ruumis nii paljude leinavate inimestega ja neid sellises haavatavas olekus pildistada...

Küsimusele, miks antud fotograafid on otsustanud matuseid pildistada, saab välja tuua, et kuna nende seas on rohkem passiivseid teenusepakkujaid, on üheks korduvaks põhjuseks isiklik seos lahkunuga, kelle matustest soovitakse jäädvustusi. Paar vastajat tunnistavad, et ei oska sel juhul palvele ära öelda või tunnevad, et isikliku seose tõttu pole see ka võimalik. Üks fotograaf tunneb missioonitunnet, et luua omastele ilus mälestus kultuuriliselt üsna kurvastavast sündmusest ning tahab oma tööd teha korralikult ja pühendumusega:

Peale jäädvustamist tundub, et see on olnud oluline nii mulle kui ka lähedastele.

1.2.4 Matusefoto täna

Matusefotosid seostan isiklikult pigem mustvalgete filmile pildistatud fotodega, mis on ilusti albumisse sätitud, seega küsisin fotograafidelt ka tehnika ja valminud fotode kohta. Kõik kuus vastanut kasutavad oma töös vaid digitehnikat. Üks väidab lausa, et film on juba ammu ajalugu. Fotograafid jäävad “digi või analoog” küsimuse juures konkreetseks ja napolisõnaliseks, aga üks vastaja mainib vanema generatsiooni inimesi, kes matustel isikliku seebikarbiga vanast harjumusest paar pilti teinud on. “Vanast harjumusest” vihjab taaskord analoogtehnikale kui minevikutrendile.

Küsites fotode üleandmise kohta, et kas soovitakse pilte saada digitaalselt või väljaprintiduna ning kas on tellitud ka mustvalgeid fotosid, on jälle paar vastust, mis

peidavad endas tõdemust, et analoogtehnika, mustvalge fotograafia ning paberfoto kuulub pigem minevikku. Toon välja kahe fotograafi vastused:

digi ja paberfoto ikka, seda retroteemat ei ole mul ette tulnud

...paberfotosid tellitakse siiski harva. Must-valgeid pole ammu (aastaid) küsitud.

Fotograafid ütlevad, et enamjaolt annavad nad valminud fotod üle digitaalselt. Kui on olnud soovi kellelgi paberfotodeks, siis suunatakse see soov tagasi lähedaste õlule. Üks vastaja toob välja, et väljaprintituna on palutud spetsiifilisest hetkest fotosid, näiteks ainult tseremooniast. Üks fotograaf kasutab aktiivselt mustvalget fototöötlust.

Uurisin fotograafidelt, kas nende silmis on matusefotograafia kaduv või tõusev fototeenuse trend. Üks neist ütles otse, et tegu pole kindlasti tõusva nähtusega ning enamuse vastajatest tajub matusefotot kui kaduvat trendi, kuid usub, et päris ära see traditsioon ei kao. Mõni fotograaf tõi välja emotsioonid, mida võib foto lahkunust teistes tekitada:

Pigem kaduv, sest inimesed tahavad kadunukest siiski mäletada elavana ja

kirstus olevana on mälestus pigem rusuv.

Mõni fotograaf nendib, et oluliseks mõjutajaks kaasaegse matusefotograafia juures on nutitelefon, sest ajaga on telefonikaamerad aina kvaliteetsemaks ehitatud ning inimesed ei taha kulutada professionaalse fotograafi peale, kui saab ise tehniliselt kvaliteetsed fotod tehtud. Samas võib siis eeldada, et matuste jäädvustamine “populariseerub” mitte-fotograafide seas, sest igaühel on võimalus hea kvaliteediga pildid kätte saada.

1.3 Ise matustel

Olen ise käinud kolmel matusel: kahel neist saadeti viimsele teele juba pea 90ndate eluaastateni jõudnud mees, kõige hiljutisemal matustel kõigest 23. aastane sõbranna. Esimese matuse puhul olin ma vaid 11-aastane, mil ma ei teadnud matustel käitumise etiketist midagi – leske kallistades naeratasin laialt ega osanud kuidagi olla. Peale peielaua lihapirukate jäi meelde vaid üks mõte, et fotograaf matustel on mu jaoks kummaline nähtus.

Mõni nädal peale matuseid saime kätte personaliseeritud fotojäadvustused (Kumafoto väljaprint), kokku kaksteist fotot. Vanavanaisa matustest sai mu pere järgmiselt kadreeritud fotod: lahkunud vanavanaisa kirstus, grupifoto 1 (kirstu kõrval seismas vanavanaisa tütar ehk minu vanaema, vanaisa ning nende lapsed), grupifoto 2 (kirstu kõrval sama grupeering, aga nüüd ka lesk oma kahe lapsega ning mina ja mu vend), grupifoto 3 (eelmine grupeering, kuid nüüd surnuaias matusekimpudega kaetud haua kõrval), grupifoto 4 (samuti haua kõrval, kuid inimesi on nüüd rohkem – lisaks perele ka muud lähituttavad, tagaplaanil on näha veel matuselisi), foto meestest surnuaiale kandmas kirstu ja hauaplaati (mu isa nende seas), kolm fotot sellest, kuidas mina, mu ema ja vend ühekaupa hauda mulda puistame. Viimase kolme kaadri puhul esiplaani vaadates tundub, et fotograaf on lausa välku kasutanud. (Lisa 2)

2018. aasta mais suri mu vanaisa ning tema ärasaatmine toimus Kanepi Jaani kirikus. Sinna ei palgatud professionaalset fotograafi, vaid sugulased tegid ise nutitelefoni pilte ja hiljem saadeti need üksteisele meilile või laeti pilve üles. Fotodel on samad motiivid, mida on näha kümme aastat varem jäadvustatud matustel professionaalse fotograafi poolt, kuid esteetiliselt on pildid lahjemad. „Ilupilte“ pole üldse. Konkreetsed kaadrid lahkunust kirstus, lesk ja lähituttavad kirstu kõrval seismas ning ülevaade teistest tuttavatest ja inimestest, kes on tulnud hüvasti jätma. Surnuaias pildistatud fotod on kallutatud lausa diagonaali, et võimalikult palju inimesi pildile saada. Tagaplaanil on surnuaiavaht suitsu kimumas. Peale surnuaias tehtud grupifotosid järgnevad „klõpsud“, kus mu nõod ja vennad pärast peielauda õues jäätist söövad. Samas kirjeldavad antud fotod meeleolu, mida isiklikult sel päeval tundsin – „seeria“ algab äranutetud nägudest vanaisa surnukeha kõrval seismas ning lõpuks näeb kalmistul sugulasi üksteisest kinni hoidmas, lohutamas, üksteisele naeratust näole toomas. Ja boonuseks need konteksti mõttes jaburad

fotod jäätise söömisest hetkel, kui peielauas pudel jõhvika Nipernaadit juba otsa saanud oli. Eks endi jäädvustatud fotodel saab tajuda isiklikku kogemust rohkem kui võõra professionaali fotode puhul. (Lisa 3)

Kolmas matus, kus käinud olen, oli mu sõbranna ärasaatmine. Ei mäletaks, et keegi üldse oleks krematooriumis pildistanud, kuid hiljem peielauas ning tagasihoidlikul aiapeol pildistati sõpru ühiselt piknikutekil istumas. Kui sõbranna urn maha maeti, käisid ta endised töökaaslased haulal, tehes sellest sotsiaalmeedia rakendusse BeReal pildi – kaksikfoto, ühel pool sõprade näod, teisel sõbranna hauakivi. Paneb mõtlema, kas see on lahkunu osas lugupidav käitumine või, teades sõbrannat, oleks ta naernud ja ilmselt sama teinud.

Aprilli lõpus sel aastal pidime pere kassi magama panema. Kaks ööd oli ta keha karbiga külmas saunas kivipõrandal, kolmandal päeval oli ilm piisavalt hea, et kass maha matta. Et ükski metsloom surnukeha välja ei kaevaks, oli karbi ümber pandud Coopi kilekott. Emotsioonid pereliikme kaotusest pilla-palla laiali, hakkasin naerma ja tegin telefoniga pildi sellest, kuidas väikses hauaaugus on ristkülikukujuline Coopi “kirst”. Teine pilt oli kääpast, kuhu istutati neli võõrasema. Peale matmist sõitsime poodi, et osta Malfy-nimelist džinni, sest see oli ka meie kassi nimi.

2. INSPIRATSIOON

Kunstis on varemgi autorid kujutanud ennast suremas. Üks fotograafia pioneeridest – Hippolyte Bayard (1801-1887) oli esimene, kes kehastas fotol “*Drowned Man*” iseennast surnuna. (Monovisions, 2018) Käesolevas peatükis toon välja mind inimese ja kunstnikuna mõjutanud teosed, kus on käsitletud kaduvuse- ja surmatemaatikat või väljendatud läbi kunsti elu mälestamist. Loetletud teosed on lõputöö inspiratsiooniallikateks. Peatüki teises pooles kirjutan lõputöö idee kujunemisest.

2.1 *Kusôzu*

Foto 2.1 Kobayashi Eitaku, „*Body of a Courtesan in Nine Stages*“, 1870ndad

Kusôzu on jaapani kunstivorm, mille esmane nähtus oli kolmeteistkümnendal sajandil, kuid leidis oma lõpu juba üheksateistkümnendal sajandil. Teos seisneb maaliseerias, mis kujutab laiba lagunemise üheksat faasi. Keha koost lagunemist kujutatakse kalmistul või lagedal maal, keha kuulub alati naisele ning kogu protsessi väljendatakse graafiliselt detailselt. Üheksa faasi on loogilises järjekorras: suremine (*shinshisô*), paisumine (*bôchôsô*), vereeritus kehast (*chinusô*), mädanemine (*hôransô*), kahvatus ja kuivamine (*shôosô*), loomade ja lindude poolt tarbimine (*seishokusô*), tükkideks lagunemine (*sanso*),

alles vaid luud (*hakkotsu rensō*), luude koost lagunemine, tolmuks saamine (*kotsu sansō*). Protsesside kirjeldused ja nimetused võivad piirkonniti erineda. (Chin, 1998: 280-281)

Kusōzu on inspireeritud budismist, mis õpetab füüsilise elu temporaalsust. Antud kunstivorm pidavat rõhutama surnukeha ja selle juurde kuuluva protsessi räpasust, tuletama elavatele meelde, kui must võib ühe inimese sisemus olla, eesmärgiks hoida eemale seksuaalne iha teise ligimese järgi. *Kusōzu* ei püüelnud õõvastava visuaali poole, vaid edastas soovi näidata hoopis surmajärgset poeetilisust ja spirituaalset valgustatust. (Talkdeath, 2020)

2.2 Ana Mendieta

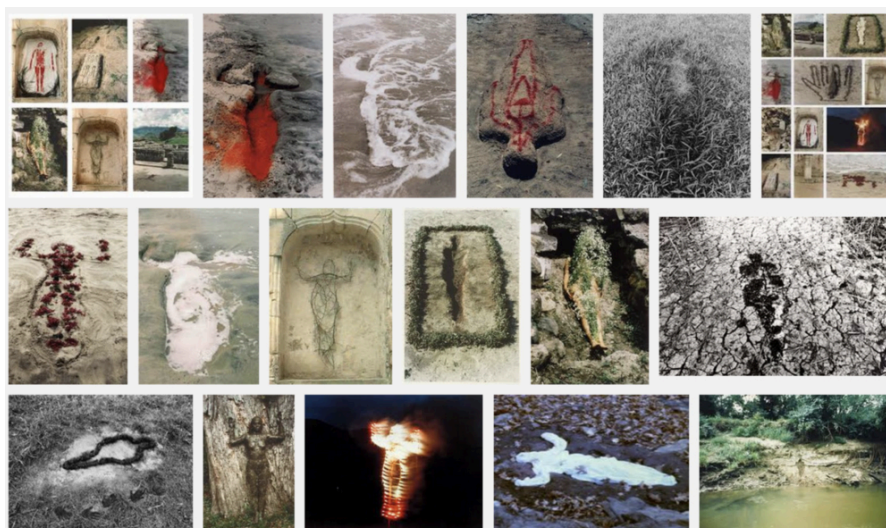

Foto 2.2. Ana Mendieta „*Silueta*“, 1974

Kuuba-ameerika päritolu etenduskunstnik Ana Mendieta (1948-1985) kasutas oma kunstis verd, vägivalda ja oma keha. Tema *Silueta* seeriaga tutvudes rabas mind selle ääretu mitmepalgelisus. Ta on oma füüsilise vormi loodusega ühte matnud, end sinna peitnud. Esindatud on kõik elemendid: õhulisust tajub lilleõitest, mis kehast justkui välja kasvavad; teatud sorti agressiivsuse ja puhastumise segu näen karkassides, mis on tules süttinud; vesi uhub liivavormi vägivaldsest punasest tuhast(?) tühjaks; ning maa - näeme, kui erinevad

tahud võivad sel olla ning ikka kuulub keha sinna - see tähistab justkui taassündi. Tema looming püsib nii dünaamiline tänu protsessidele, mis kas hävitavad või toidavad neidsamu töid - jää sulamine, kaldalained, põlemine, närtsimine. Ana Mendieta maa-keha-skulptuuridest saaks tuletada endale kauni sängi. *Silueta* tekitab tunde, nagu osa kunstnikust oleks aina surnud ja surnud ja siis jälle ellu ärganud, iga kord on sel erinev maik juures. (Brough, 2020)

2.3 Mulla all

“Mulla all” ehk “*Six Feet Under*” oli ameerika teleseriaal, mille keskmes oli perekond Fisher, kellele kuulus oma matusebüroo. Fisherite ainus tütar Claire oli mässumeelse sisemaailmaga müürilill, kes ei osanud kuhugi kuuluda. Tema karakteriga oli nii lihtne samastuda, talle kaasa elada, sest ka Claire jaoks oli elu üks lõputu eneseotsing. Surm tüdrukut ei hirmutanud, pigem tekitas teema temas huvi ja inspireeris kaamerat kätte võtma. Seriaali viimast jagu peetakse telemaastikul üheks kõige paremaks ja olulisemaks lõpuepisoodiks, mille sõnum seisneb paratamatuses, et kõik saab lõpuks läbi. “Mulla all” finaali näitab, kuidas Claire teeb oma perekonnast viimase foto enne oma lahkumist New Yorki, kus alustab uut elu kunstnikuna. Sõites ära pere ja kõige tuttava juurest, rulluvad lahti kõigi karakterite eluteed ja surmad. Claire elab 102-aastaseks ja sureb pimedana, voodi kõrval tema kõige olulisem foto.

Foto 2.3. “Mulla all” Claire

2.4 Andres Serrano “*The Morgue*”

Oma “kusiste Kristustega” (fotoseeria “*Immersion*” (1978-1990), millel kujud pühakutest on uriini sisse pandud) kuulsaks saanud Andres Serrano (s. 1950) on fotograaf, kes oma seeriatega on paljusid suutnud šokeerida. Isegi kõige tavalisemad motiivid on pildistatud erootilises kontekstis. Enim köidab mind 1992. aasta pildirida “*The Morgue*”, mis viib meid surnukuuri ja seal lebavate kehade lugudeni.

„*The Morgue*” ei mõju mulle kuidagi süngelt. Need fotod näevad nii puhtad välja, mõni mõjub lausa maaliliselt. Serrano ise kirjeldab igat fotot kui portreed ning tema jaoks oli oluline inimeste identiteeti varjata, ka surnud peast tuleb inimest austada. (Blume, 1993)

Foto 2.4. Andres Serrano „*AIDS Related Death*“, 1992

Kaadrit labajalast määratleb fotograaf hoopis sensuaalselt, kuigi tegu on surnukehaga, mille omanik sooritas enesetapu läbi rotimürgi söömise. Alati ei kirjelda portree laibast tema surma põhjust. Kõige maalilisemalt mõjub portree mehest, kes suri kopsupõletikku. Ta silmad on anonüümsuse säilitamiseks kaetud punase riidega, mis

meenutab maalidel kujutatud renessansiaega. Andres Serrano leidis ilu isegi asjaolus, et haigus käitub kui seesmine rünnak keha enda vastu, see leiab lõpu iseenda sees. (Regine, 2016)

2.5 Ma suren

Põhikoolis teenisin taskuraha Kanepi üla- ja alakalmistul hauaplatse hooldades. Töö oli hooajaline, algas kevadel, mil lumi ära sulas ning lõppes sügisel esimeste külmadega, kui sai järgmisteks kuudeks hauale männi- või kuuseoksad panna. Tegelikult oli see töö mulle vastumeelne, kuigi pidi vaid kord nädalas surnuaial käima ja hauaplatsidele ringi peale tegema. Aastatega klientide arv kasvas, sest mu ema, kes selle teenusega üksi alustas, ei suutnud klientidele „ei“ öelda ka siis, kui lõpuks tundus, et töö ei tasu ennast ära. Iga hooaja lõppedes vandusime, et uuel aastal lõpetame haudade hooldamise teenuse osutamise ära, kuid kevadel tuli jälle tuju klientidele lojaalne olla.

Mitmed tunnid niiskete sügislehtede riisumist ja äravedu ning suvise umbrohu kitkumist on viinud seisukohani, et hauaplatsi hooldamise kohustus võib mahajäänud pereliikmetele suureks karuteeneks osutada. On levimas seisukoht, et kord surses ei soovita lähedastele lisakohustust hauaplatsi kujul jätta. Inimesed tahavad, et nende mälestamine oleks teistele võimalikult mure- ja kohusevaba. Iga kord, kui käin isapoolsetel vanavanematel külas, korrutavad nad üle, et nemad ei taha kindlasti mingit hauaplatsi, vaid tuleb tuhk kuhugi laiali puistata. Nad on vähemalt viimased kümme aastat seda juttu oma järglastele meelde tuletanud.

Surnuaias töötamine ei tekitanud minus väga hirmu sealse „elu“ ees. Tundsin hauaplatsidel umbrohtu kitkudes pigem rahu ning sain omaette mõttetööd teha. Ainus asi, mis minus ärevust tekitas, oli hirm selle ees, kui keegi klientidest peaks hauda külastama tulema hetkel, mil parasjagu tööd seal teen. Võib öelda, et kalmistul kartsin elavat rohkem kui surnut.

Lõputöö pealkiri „Ühe matuse anatoomia“ vihjab elementidele, mis teevad sellest matusest just *minu* oma. Punane kui värv, mis minu fotodes sageli domineerib (punane on ka väga anatoomiline värv); nelgid, mida olen juba aastaid palunud endale tuua nii

sünnipäevaks kui ka koolilõpetamiste puhul. Näo ees tüll, sest selle puudumisel olen fotolavastustel varem tõmmanud võrksuka või puuviljavõrgu üle pea. Jäädvustatud materjalis on nähtav matuselint, mida kannan diagonaalselt, nagu missivõistlustel kohane seda teha on. Olen Miss “Ma suren”, sest surelikkus on paratamatus ning tegu on ka fraasiga, mida ütlen siis, kui naeran nii, et ei oska end enam teisiti väljendada.

Hoiustades kirstu nii, et see sageli vanemate silme alla sattus, võis lõputöö suund nendes küsimusi tekitada. Pikalt ei julgenud välja öelda, et mina olen see, keda lõpuks ses kirstus lamamas kujutatakse, kartes sellega mõjuda murettekitavalt või suitsiidselt – mis pole sugugi minu esitatava sihilik alatoon või mõte. Terminit “matus” kasutatakse ka tähistamiseks millegi muu lõppu või otsa saamist. Antud juhul võib selleks olla ka õpingutega lõpuni jõudmine.

3. PRAKTILINE TÖÖ

Antud peatükis kirjeldan praktilise töö teekonda valmimiseni. Kirjutan ettevalmistusest, mille juurde kuulus lokatsiooni otsimine ja pildistatava stiliseerimine. Analüüsin töökäiku, põhjendan, miks just sellist tehnikat jäädvustamiseks kasutasin ning kuidas plaanin installatsiooni ruumis kujutada.

3.1 Fotoseeria jäädvustamine ja stilistika

Kõige keerulisem osa fotoseeria planeerimise puhul oli pildistamiseks sobiva koha leidmine ning põhiline – kuidas siis seda kõike jäädvustada. Oluline oli leida paik, kus oleks palju loodust. Kanepi alakalmistul nägin ilu metsaäärses väikses orukeses, kõrval unustusse jäetud hauaplatsid, mida katsid muru ning sammaldunud pikali vajunud ristid. Sinna oli kahjuks kirstuga pea võimatu ligi saada, kui arvestada, et seda tuli järelkäruga transportida ning mitmekesi tõsta, polnud kalmistu kauges nurgas pildistamiseks sobiv koht. Seega läksin tagasi oma algse idee juurde – vanaema maakodu äärsesse metsatukka, kus avaneb avar vaade põllule. Samasse kohta on maetud paar meie pere talu lammast, kes maha murtud või haigusesse surnud on.

Kutsusin endale abiliseks Tartu Kunstikooli õpingute aegse koolikaaslase Marleeni, kes õpib hetkel Balti Filmi- ja Meediakoolis filmikunsti. Usaldan tema silma ja abistavat tagasisidet, lastes mul ikkagi endaks jääda. Kirstu hoiustasin oma vanemate suletuna seisvas lillepoes Aid ja Kodo müügisaalis ja sealt hakkas matusepäeva jäädvustamine pihta. Koera- ja kassitoiduga suured kotid ja kaubast pungil poeriiulid lõid keskkonna, mis jällegi lahjendas matuse kui sündmuse süngust.

Pildistamisprotsess polnud mulle väga meeltnööda. Tegin küll eeltööd, milline võiks kirstu asukoht ja taust olla, kuid kirstuga kohale jõudes tekkis taas kõhklusi ning asjaolu, et teised minu juhtnööre ootavad, tegi mind veel närvilisemaks. Lasin kirstu lõpuks põllule maha panna ning palusin transportijatel lahkuda. Põllul lageda käes oli väga tuuline, sellega koos tõusis ka ärritus. Vaatasin ennast neil piltidel ega polnud sugugi rahul sellega, milline välja nägin, see polnud mina (või kui isegi olin, siis ei tahtnud end sellisena

näidata). Panin kleidile peale massiivse musta pintsaku ja sätitud loori vahetasin tavalise tülli vastu, mille lihtsalt ümber pea mässisin. Olin juba rohkem selle inimese moodi, kellena võiks mind matta küll.

Põllul pildistamisel olid fookuses kirstufotod – mina kirstus ning kirst valitud keskkonnas. Oli aeg teha paus “peielauaks”. Mina ja Marleen kahekesi mu vanemate pubis Temp ja Taar laua taga istumas, ees taldrikul kanašnitsel friikartulitega. Mõtlesime, et pitse ei hakka kokku lööma ja jätame selle osa õhtusse saunaõlle näol. Kogu võttepäeva jooksul polnud mõttes viia ellu matusele spetsiifilisi tavasid või rituaale, mis selle juurde tüüpiliselt kuuluvad, kuid kirstust söögilauda istudes sai paralleel peiedega siiski tõmmatud.

Käisime siiski lisaks ka surnuaias minu välja valitud kohas õhtuseid kaadreid püüdnud, aga ilma kirstuta. Unustatud hauatähiste juures kükitada ja poseerida on väga omane gooti subkultuurile, kus musta riietatuna käidakse kalmistul hauakivide taustal endid pildistamas.

3.2 Tehnika

Marleen aitas mul kogu “matusepäeva” protsessi üles filmida, kasutades selleks minu nutifoni iPhone SE (2020) ja rakendust Dazz Cam, mis annab võimaluse erinevateks analoogkaamera filtrite rakendamiseks. Kasutasime filmimiseks VHS filtrit. (Lisa 4)

Autoportreed pildistasin Nikon F-601 filmikaameraga, ees objektiiv AF Nikkor 35-70mm 1:3.3-4.5. Nikon 3400 digikaameraga pildistamise peamine eesmärk oli lõputööde tutvustava trükise jaoks foto kättesaamine. Eesmärkidest olenemata ei läinud ükski digifoto kasutusse, vaid valisin trükisesse kuvatõmmised videoklippidest, sest need andsid töö olemust paremini edasi kui digifotod. Kuna fotograafidele suunatud küsitluses tuli välja, et keegi vastanute seas matuste jäädvustamiseks analoogfototehnikat ei kasuta, tahtsin ise vastupidi just sedamoodi läheneda ning pildistasin Kodak Colorplus 200/36 filmile. (Lisa 5) Filmi ja nostalgilist VHS filtrit kasutades ei taha seda läbimängu sugugi süngel toonil näidata, pigem aitab antud tehnika luua helgemat ja ehk isegi nostalgilisemat õhkkonda.

Filmile pildistatud fotod ilmutati Fotoluksis C-41 protsessi kasutades ning sisse skännitud fotod töötlesin programmis Adobe Photoshop 2020. Videoklipid monteerisin kokku DaVinci Resolve programmis.

3.3 Installatsioon

„Ühe matuse anatoomia“ tuleb esitamisele Pallase Galeriis lõputööde näitusel. Installatsioon kujutab avatud kirstuga matusetalituse osa, sümboliseerimaks mitte ühe matuse liturgiat, vaid just minu oma. Tegu on justkui initsiatsiooniriitusega – Birgit Kaleva lõpetab kooli.

Planeeritud on keldrikorrusel olev trepialune nurk, kuhu asetan kirstu, mille seest “vaatavad vastu” kolm ekraani, kahes neist vahelduvad kümnesekundilise intervalliga autoportreed, kolmandas mängib matusepäeva jäädvustuse video, mille pikkuseks on 14 minutit ja 47 sekundit. Kirst, video ja fotoseeria on dokumentaalsed elemendid minu läbimängitud matustest.

KOKKUVÕTE

Minu lõputöö raames valmis installatiivne teos, mille keskmes on minu enda lavastuslik matus. Lähtudes surnute fotografeerimise kultuurist Eestis ja lahkunute kujutamisest kunstis minu valitud autorite näitel, lõin fotoseeria, kus olen ise kirstusolija rollis. Pildiseeriat saadavad matusepäeva läbimängust paralleelselt jäädvustatud videoklipid, mis näitavad praktilise töö loomise kulge.

Praktilise osa eeltöö juurde kuulus matusefotograafidele suunatud küsitlus, mille vastused annavad lühida sissevaate eesti fotograafide tööst matusefoto valdkonnas. Vastuste analüüs on grupeeritud nelja üldistava küsimuse alla: kes on matusefoto teenuse tellija, milline on matusefoto žanr pildikeeles, kuidas mõjutab töö matusefotograafide meelelaadi ning millisel kujul tarbitakse tänasel päeval matusefotograafiat. Lisaks meenutan enda kogemust matustel käimisest ning teen ülevaate kahe matuse fotojäädvustusest.

Läbiviidud küsitlusest selgus, et fotograafide silmis ei kao matuste pildistamine kui traditsioon ära, kuid professionaalsete fotograafide tööd võib mõjutada telefonikaamerate kvaliteedi pidev areng. Matusefoto tellijaks on pigem vanem põlvkond, kes veel matuste pildistamise traditsiooni meeles peab ja keda võib iseloomustada vähese (telefoni)kaamera kasutamise oskusega. Ajalooliselt omaselt on matustel jäädvustatud lähedased ja leinajad, lahkunu kirstus, kaastundeavaldused ja hüvastijätud, kombetalitused kalmistuplatsil, detailid nagu lilled, pärjad, küünlad, linnud.

Fotograafid kirjeldasid matusefoto olemust delikaatse, helge ja siirana, matuste jäädvustamine toimub austuse ja lugupidamisega lahkunu ja leinajate suhtes. Matusefotograafi amet nõuab empaatiavõimet, mis paradoksaalsel moel mõjutab fotograafi emotsionaalset seisundit – põhjus, miks mõni vastaja pidas matuste pildistamisega kaasnevat ebamugavaks ja vaimselt kurnavaks protsessiks. Üldiselt ollakse seisukohal, et matuste pildistamine on fotograafi jaoks töö nagu iga teise sündmuse jäädvustamine. Matuste pildistamine kui traditsioon on ajalooliselt vana, kuid varasemalt matusefotole omane analoogtehnika ja paberfotod perealbumis on minevikku jäetud – tänava

pildistatakse ärasaatmisi peamiselt digikaamerat kasutades, üle antakse fotod digitaalselt ja mustvalget töötlust kasutavad aktiivselt vähesed fotograafid.

Teises peatükis pühendusin sisulistele ja visuaalsetele inspiratsiooninäidetele ja lõputöö teema ajendiks olnud eluperioodile, mil teismeeas kohalikus surnuaias taskuraha teenimise eesmärgil hauaplatsi hooldasin. Nähes Andres Serrano surnukuuri seeriat, sain innustust ja leidsin, et surm võib visuaalselt väga poeetiline olla.

Kolmandas peatükis kirjutan praktilise töö loomisprotsessist läbi teose tehniliste aspektide, pildistatava stiliseerimise ja ruumiinstallatsiooni loomise. Matusepäeva läbimäng on jäädvustatud VHS stiilis videona, mis on performatiivse tegevuse dokumentatiivne külg ning fotofilmile pildistatud autoportreed edastavad matusefotograafia žanrile omast pildikeelt ja matuste poeetilisemat visuaalset poolt. Video ja fotoseeria on osa ruumiinstallatsioonist, mis on ehitatud ümber minu matuse dokumentatsiooni.

Valminud installatsioonile eelnev protsessipõhine lähenemine andis sissevaate matusefotograafide töösse, mis tekitas mõttekohti oma lõputööks ettevalmistumisel. Mõistsin, et enda tundliku ja ebakindla natuuri tõttu pole matused sündmus, mida ise pildistada tahaksin. Seda olulisem oli lavastusliku matuse läbimäng ja selle jäädvustamine matusefoto žanri läbi, sest päris matuse puhul poleks ma suuteline professionaalse fotograafi rolli astuma. Leian, et loodud fotoseeria on matusefotole omaselt ilus ja õrn, sealjuures pole kaduma läinud minu käekirjale iseloomulik nurgelisus ja julgus, mis väljendub installatsioonis.

SUMMARY

“The Anatomy of a Funeral”

As part of my thesis, I created an installation piece “The Anatomy of a Funeral” that is centered around my own staged funeral. Based on the culture of photographing the deceased in Estonia and the depiction of the departed in art by selected authors, I created a photo series where I am in the role of the person in the coffin. The photo series is accompanied by video clips documenting the rehearsal of the performative funeral day, showing the process of creating the practical work.

The preparatory work for the practical part included a survey conducted among funeral photographers, whose responses provide a brief insight into the work of Estonian photographers in the field of funeral photography. The analysis of the responses is grouped under four general questions: who is the client of funeral photography, what are the visual characteristics of funeral photography, how does the work affect the mindset of funeral photographers, and how funeral photography is presented today for the clients. Additionally, I recall my own experiences attending funerals and provide an overview of the photographic documentation of two funerals I have been to.

The survey revealed that in the eyes of photographers, the tradition of photographing funerals will not disappear any time soon, but the work of professional photographers may be influenced by the continuous improvement of built-in camera quality in smartphones. The client for funeral photography is usually a representative of the older generation, who still remembers the tradition of photographing funerals and who may have limited skills in using cameras (in phones). Historically, funerals are captured in images of close relatives and mourners, the deceased in the coffin, expressions of sympathy and farewells, rituals at the cemetery, close-ups of flowers, wreaths, candles, and ribbons.

Photographers described the essence of funeral photography as delicate, serene, and sincere, with the capturing of funerals done with respect and reverence for the deceased and the mourners. The profession of a funeral photographer requires empathy, which paradoxically affects the photographer's emotional state – one respondent found the

process of photographing funerals uncomfortable and mentally exhausting. In general, it is said that photographing funerals is work like documenting any other event. The tradition of photographing funerals has its history, but the previously common analog techniques and printed photos in family albums have been left behind – today, funerals are mainly photographed using digital cameras, photos are being handed over digitally, and only few photographers actively use black-and-white photo editing style.

In the second chapter, I focused on substantive and visual sources of inspiration and the life period that prompted the topic of the thesis, during which I maintained gravesites in the local cemetery as a teenager to earn pocket money. Seeing Andres Serrano's photo series “The Morgue”, I was inspired to find that death can be visually very poetic.

In the third chapter, I describe the process of creating the practical work through its technical aspects, the styling of the subject, and the creation of the spatial installation. The rehearsal of the funeral day is captured in VHS-style video, which serves as the documentary of the performative action, and self-portraits shot on analog film convey the visual language typical of the funeral photography genre and the more poetic visual side of funerals. The video and photo series are part of the spatial installation, which is built around the documentation of my funeral.

The process-based approach preceding the final installation provided insights into the work of funeral photographers, which generated reflections during the preparation of my thesis. I realised that, due to my sensitive and insecure nature, funerals are not events I would want to photograph myself. This made the play-through and documentation of the staged funeral through the genre of funeral photography even more important, as I would not be able to take on the role of a professional photographer at a real funeral. I believe that my created photo series is beautiful and delicate, a commonly shared characteristic of funeral photography, while still retaining the rawness and boldness typical of my style, which is further expressed in the installation.

KASUTATUD KIRJANDUS

Blume, A. (1993) INTERVIEW. Andres Serrano. *Bomb Magazine*. [WWW] (Vaadatud 05.04.2024)

<https://bombmagazine.org/articles/1993/04/01/andres-serrano/>

Brough, J. (2020) This Artwork Changed My Life: Ana Mendieta's "Silueta" Series. *Artsy.net* [WWW] (Vaadatud 2.04.2024)

<https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-artwork-changed-life-ana-mendietas-silueta-series>

Chin, G. (1998) The Gender of Buddhist Truth. The Female Corpse in a Group of Japanese Paintings. *Japanese Journal of Religious Studies* 1998 25/3-4, doi:10.18874/jjrs.25.3-4.1998.277-317

Stereofoto. 1905. a. 16. oktoobri veretöö ohvrite matused Tallinnas 20.10.1905.a (ukj 2.11.1905)., AM_957-R F 411, *Eesti Ajaloomuuseum SA*, [FOTO] (Vaadatud 16.05.2024) <http://www.muis.ee/museaalView/2395175>

Enns, A. (2020). Preserving the Dead: Postmortem Photographs and Funeral Practices in 19th-Century America. *Revista De Comunicação E Linguagens*, (53) [WWW] (Vaadatud 15.04.2024) <https://rcl.fcsh.unl.pt/index.php/rcl/article/view/4>

Biography: 19th Century Inventor of photography Hippolyte Bayard. (28.05.2018) *Monovisions. Black & White Photography Magazine* [WWW] (Vaadatud 15.05.2024)

<https://monovisions.com/hippolyte-bayard-biography-19th-century-inventor-of-photography/>

Regine (2016) Andres Serrano. Uncensored Photographs. *We Make Money Not Art* [WWW] (Vaadatud 5.04.2024)

<https://we-make-money-not-art.com/andres-serrano-uncensored-photographs/>

Six Feet Under (2001-2005) [teleseriaal] (Vaadatud 18.04.2024)
https://sixfeetunder.fandom.com/wiki/Everyone%27s_Waiting

Contemplation of a Decaying Corpse: The Japanese Art of Kusôzu. (09.10.2020).
Talkdeath. [WWW] (Vaadatud 28.03.2024)

<https://www.talkdeath.com/contemplation-of-a-decaying-corpse-the-japanese-art-kusozu/>

Kasutatud fotod:

Silueta Series (1973–80) Ana Mendieta. *Widerainbow* [FOTO] (Vaadatud 23.04.2024)

<https://widerainbow.org/artist-ana-mendieta>

AIDS Related Death (1992) Andres Serrano [FOTO] (Vaadatud 24.05.2024)

<https://andresserrano.org/series/the-morgue>

Static (2005) Lauren Ambrose in *Six Feet Under*. *IMDB* [FOTO] (Vaadatud 25.04.2024)

<https://www.imdb.com/title/tt0702009/>

Body of a Courtesan in Nine Stages (u. 1870) Kobayashi Eitaku. The British Musuem.
[FOTO] (Vaadatud 23.04.2024)

https://www.britishmuseum.org/collection/object/A_2008-3033-1

LISAD

Lisa 1. Küsitlus matusefotograafidele (saadetud 15.04.2024)

Fototeenus matustele

Tere!

Olen Birgit Kaleva, neljanda kursuse fototudeng Kõrgemas Kunstikoolis Pallas. Olen kirjutamas oma lõputööd, mille keskmes on matusefotograafia. Uurin just selle fotožanri visuaalset keelt ning suhtumist matuste pildistamisesse. Seetõttu pöördungi matusebüroode ja fotograafide poole, keda palutakse matusetalitusi jäädvustama.

Küsitlusele vastamine võtab maksimaalselt 15 minutit. Võib vastata ka võimalikult konkreetselt ning lühidalt.

Kogutud andmeid kasutatakse vaid antud lõputöös ning üksnes anonümiseeritud või pseudonümiseeritud kujul.

Olen meeletult tänulik kõigile, kes aitavad luua pilti tänapäeva matusefotograafiast!

1. Kas Te vastate küsimustele matusebüroo või matusefotograafi positsioonilt?

Mõned küsimused on suunatud pigem matusebüroodele, teised jällegi vaid fotograafidele -- vastake neile, millest oskate omast kogemusest rääkida.

2. Kui sageli inimesed professionaalse fotograafi teenust matustel kasutavad? Kas tullakse ise sooviga tellida fotograaf või tuleb Teil pakkuda võimalust talituse jäädvustamiseks?

3. Palun iseloomustage sihtgruppi, kes matustele professionaalse fotograafi tellib.

nt kas tellija on tavaliselt noorem või vanem inimene / kas tellitakse pigem vanema või noorema inimese ärasaatmist jäädvustama.

4. Millised kadreeringud kindlasti teenuse osutamisel puududa ei tohiks ehk kas saab nimetada teenuse juures matusežanrile olemuslikke kompositsioone või kadreeringuid?

5. Kas kliendid on ära keelanud/palunud mitte mõnda detaili matustest jäädvustada? Kui jah, siis palun täpsustada.
6. Kas fotosid soovitakse enamjaolt digitaalselt või väljaprintituna? Kas tellitakse ka mustvalgeid fotosid?
7. Kas pildistatakse vaid digile või kasutatakse ka analoogtehnikaid?
8. Kas on matuste puhul midagi, mille jäädvustamine tekitab Teis endas ebamugavust?
9. Kas matustel pildistamiseks tuleb Teil mentaalselt ette valmistuda? Kuidas mõjutab matuste pildistamine Teid emotsionaalselt?
10. Miks olete otsustanud matuseid pildistada? Kas sel on sügavam tähendus või on see lihtsalt fototeenus, mida osutate nagu iga teist (sündmuse pildistamist)?
11. Kas matuste jäädvustamine on Teie silmis kaduv või tõusev fototeenus?

Lisa 2. Valik fotodest vanavanaisa matustest, jäädvustatud professionaalse fotograafi poolt (2008)

IMG_2398

IMG_2399

IMG_2400

IMG_2402

IMG_2403

IMG_2406

Lisa 3. Fotod vanaisa matustest, jäädvustatud sugulase poolt (2018)

IMG_4895

IMG_4896

IMG_4897

IMG_4898

IMG_4899

IMG_4900

IMG_4901

IMG_4902

IMG_4903

IMG_4904

IMG_4390

IMG_4391

IMG_4392

IMG_4393

IMG_4394

IMG_4395

IMG_4396

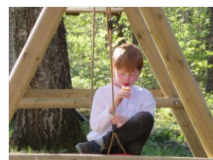
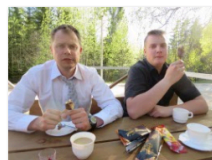
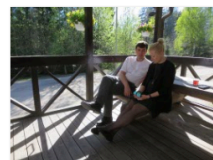
IMG_4397

IMG_4398

IMG_4399

Lisa 4. Kuvatõmmised jäädvustatud videost

Lisa 5. Installatsiooni valitud fotod

